

**NIEUWE FAUNISTISCHE GEGEVENS
BETREFFENDE DE VLEERMUIS
PLECOTUS AUSTRIACUS
Fischer, 1829, IN NEDERLAND**

P. J. H. van BREE
(Zoölogisch Museum, Amsterdam)
& S. BRAAKSMA

(Staatsbosbeheer, afd. Natuurbescherming)

In aansluiting op het onderzoek van de twee-
de auteur naar het voorkomen van Kerkuilen
en Vleermuizen in kerken, kastelen en andere
oude gebouwen (B r a a k s m a & V a n W i j n-
g a a r d e n, 1964) werd ook in 1964, 1965 en
1966 verder gegaan met het systematisch con-
trolleren van potentiële verblijfplaatsen van ge-
noemde dieren. Evenals in 1963 werden nu alle
doodgevonden Vleermuizen verzameld en voor
nader onderzoek gegeven aan Dr. J. W. S l u i-
t e r e n Dr. P. F. v a n H e e r d t van het Zoö-
logisch Laboratorium in Utrecht. Deze onder-
zoekers, die tezamen met de eerste schrijver
bezig zijn aan een studie over *Plecotus austriac-*
us, brachten de beide auteurs met elkaar in
contact met als gevolg deze notitie.

De dode en meestal sterk verdroogde dieren
werden voorzichtig opgeweekt en daarna werd
de schedel eruit geprepareerd. Bij jonge dieren
was de schedel vaak niet genoeg verbeend om
deze behandeling te doorstaan en de resten
konden dan ook meestal niet gedetermineerd
worden. Ook bij enkele volwassen dieren was
het niet mogelijk te bepalen tot welke soort zij
behoorden, daar de schedel verbrijzeld was.
Toch kon het overgrote deel van het Groot-
oorvleermuis-materiaal gedetermineerd wor-
den.

Plecotus auritus (Linnaeus, 1758), de Gewo-
ne Grootoorvleermuis, werd gevonden in de
volgende plaatsen:

Oosteind (Oosterhout)	16-IX-1963
Moergestel	19-IX-1963
Raamsdonkveer	16-IX-1963
Made	16-IX-1963
Bakel	11-VIII-1964
Hendrik-Ido-Ambacht	12-VIII-1964
Oud-Alblas	12-VIII-1964
Afferden (Druten)	15-IX-1964
Bunnik	17-IX-1964
IJselmuiden	18-IX-1964
Reusel	22-IX-1964
Kesteren	24-IX-1964

Ossendrecht	10-VIII-1965
Woensdrecht	10-VIII-1965
Benschop (Utr.)	9-IX-1965
Heerde	10-IX-1965
Ooy (Geld.)	14-IX-1965
Beek (bij Nijmegen)	14-IX-1965
Klaaswaal	15-IX-1965
Maasdam	15-IX-1965
St. Willebrord	IX-1965
Roosendaal	21-IX-1965
Noorbeek	28-IX-1965
Hoenderloo 1)	9-XII-1965
Leerbroek (Z.H.)	10-VIII-1966
Arkel	10-VIII-1966
Wernhout (Zundert)	12-VIII-1966
Schelluinen	1-IX-1966
Kwadendamne (Hoedikenskerke)	14-IX-1966
Langweer (Friesl.)	15-IX-1966
Meteren	27-IX-1966
Kerk-Avezaath	27-IX-1966
Polsbroek	30-IX-1966

Plecotus austriacus werd gevonden te:

Bergharen	15-IX-1964
IJzendoorn (Echteld)	24-IX-1964
Wijchen	29-IX-1964
Riethoven	6-VIII-1965
Halsteren	10-VIII-1965
Banholt (Mheer)	16-IX-1965
St. Geertruid	16-IX-1965
Roosendaal	21-IX-1965
Reusel	22-IX-1965

De resten van dieren uit Neeritter, Wilsum
(Zwolle), Eysden (L.) en Maarsbergen kon-
den niet gedetermineerd worden. Een dier uit
Bergeik behoort vermoedelijk tot de soort
P. auritus. Op de laatste niet te determineren
dieren na, zijn bovenstaande gegevens tezamen
met de door V a n B r e e & D u l i c (1963) ge-
noemde vindplaatsen van door hen bestudeer-
de Grootoorvleermuizen, in kaart gebracht
(fig. 1). In de kaart zijn ook opgenomen de
vindplaatsen Montfort (L.), (A. W. P. M a a s-
s e n) en Maastricht (P. J. v a n N i e u w e n-
h o v e n).

Bestond eerst het vermoeden dat *Plecotus*
austriacus alleen in de zuidelijke helft van Lim-
burg zou voorkomen (zoals de Grote Hoef-
ijzerneus, de Hamster, de Eikelmuis en de Ha-
zelmuis), uit dit onderzoek blijkt dat de soort
een grotere verspreiding heeft, al is zij tot nu
toe niet boven de grote rivieren gevonden.
Het is gevaarlijk om zich aan voorspellingen

1) Dit dier (*P. auritus*) werd gevonden door Mevrouw
J. Kreumen-Mees.

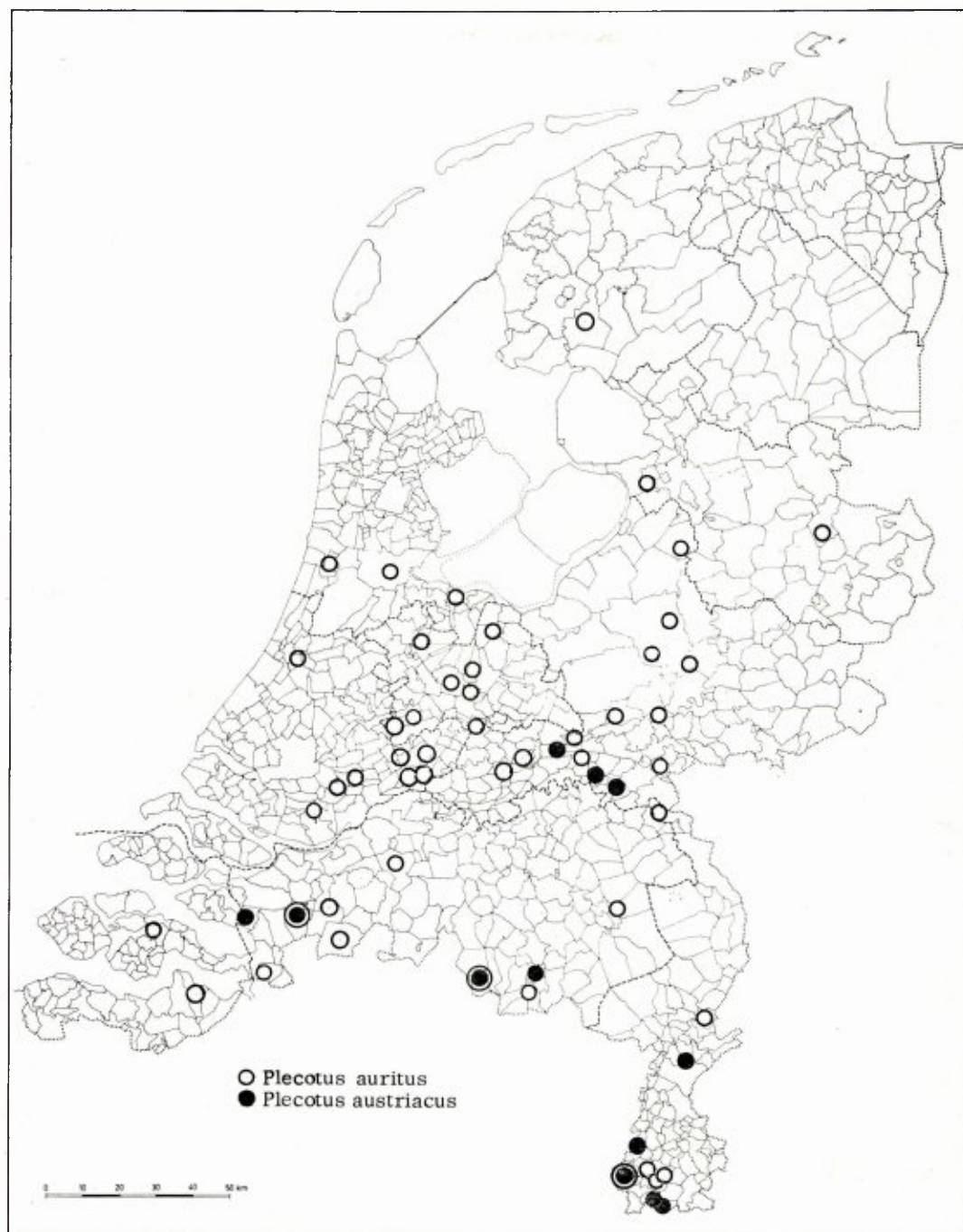

Fig. 1. Herkomst van de door de auteurs onderzochte Grootoorvleermuizen.

te wagen maar wat betreft het eventuele voorkomen van de soort in de noordelijke helft van ons land, vermoeden we dat, gezien de noordgrens van *Plecotus austriacus* in de rest van Europa, de kans zeer klein zal zijn dat we deze daar zullen vinden.

Uit de aard van het onderzoek is natuurlijk niet na te gaan in welke tijd van het jaar de gevonden Grootoorvleermuizen gestorven zijn (behalve voor de zeer jonge exemplaren). Voorlopig vermoeden we, dat de exemplaren *Plecotus austriacus* gestorven zijn tijdens hun zomerverblijf ter plaatse daar tot nu toe geen enkel dier van deze soort in ons land winterslapend gevonden is buiten de grotten van Zuid-Limburg (Sluiter & Van Heerdt, ongepubliceerde gegevens).

Tot zover is in deze notitie (op verzoek van de eerste auteur) de Nederlandse naam voor *Plecotus austriacus* niet gebruikt. De Oostenrijkse onderzoeker Bauer, een van de herontdekkers van de soort, doopte het dier „Graues Langohr” (1960). Van Wijngaarden (1962), die als eerste in ons land een notitie over de soort publiceerde, noemde het dier, in navolging van Bauer, „de Grijs Grootoorvleermuis”. Alhoewel *P. austriacus* vergeleken met *P. auritus* grijzer van kleur is, is de kans heel groot dat juist door de kleur-aanduiding in de naam verwarringen zullen ontstaan. Immers, het verschil in kleur is alleen duidelijk wanneer men beide soorten tegelijk in handen heeft. Bovendien zijn jonge exemplaren *P. auritus* grijzer dan volwassen dieren en zijn de mannetjes van deze soort ook iets grijzer dan de vrouwelijke dieren.

In Frankrijk wordt *Plecotus austriacus* „l'Oreillard méridional” genoemd, een meer neutrale naam. Het voorstel van de eerste auteur is om ook een meer neutrale Nederlandse naam te kiezen, b.v. „de Mediterrane Grootoorvleermuis” (dit gezien het feit dat het hoofdverspreidingsgebied van deze soort rondom de Middellandse Zee ligt).

Uit het bovenstaande blijkt duidelijk, dat het niet gemakkelijk is om bij een enkel exemplaar *Plecotus* op de kleur alleen de soort te bepalen. Ook wat betreft de andere uiterlijke kenmerken zijn er (nog) moeilijkheden en men moet heel wat Grootoorvleermuizen in handen gehad hebben om direct met zekerheid

te kunnen zeggen tot welke soort het dier behoort. Om aan te geven dat soorten niet op esoterische gronden van elkaar gescheiden worden publiceren we hierbij foto's van de onderzijde van de schedels van *Plecotus austriacus* en *Plecotus auritus*. Deze knappe foto's zijn gemaakt door de heer J. van der Kamp, die we hierbij nogmaals voor zijn medewerking willen danken. Op de foto's (beide met dezelfde vergrotingsmaatstaf) is duidelijk, naast het reële verschil in grootte, verschil in grootte en vorm van de gehoorkapsels en in de vorm van de kiezen te zien. Voor een volledig overzicht van alle verschilpunten tussen beide soorten verwijzen we naar Bauer (1960). Voor de verschillen in vorm en grootte van het penisbeen (baculum) verwijzen we naar de publikaties van Topal (1958) en Lanza (1960).

Buiten het feit dat *Plecotus austriacus* in ons land voorkomt (en algemener dan men dacht) weten we verder niets van de soort af. Wat precies de verschillen in biotoop en biologie zijn tussen de beide soorten *Plecotus* is niet bekend, zij het dat we uit de verspreidingskaarten kunnen opmaken dat *P. austriacus* meer warmte-minnend is dan *P. auritus*. De vondst van een vrouwelijk exemplaar *austriacus*, gestorven tijdens de partus in Montfort (L.), doet vermoeden, dat in de omgeving van genoemde plaats zich een kraamkolonie van die soort moet bevinden. De datum van de vondst (16-VII-1963) geeft aan, dat de geboorte voor die tijd plaatsgevonden heeft. Vesey-Fitzgerald (1949) geeft op, dat bij Britse exemplaren van *Plecotus auritus* de geboorteperiode ligt tussen 11 juni en 14 juli. We vermoeden dat deze periode ongeveer dezelfde zal zijn voor *austriacus*. In een kraamkolonie van *Plecotus austriacus*, een zolder van een oud buitenhuis vlak bij Nozay, ongeveer 35 km ten noorden van Nantes in Frankrijk, werden op 15-VII-1964 drie pas dode juveniele dieren gevonden. De gewichten van deze jonge dieren bedroegen resp. 4, 4,5 en 6,5 gram (M.C. Saint Girons, in litteris); het gewicht van volwassen dieren ligt tussen 9 en 12 gram. Overigens is het wel interessant mee te delen, dat in genoemde Franse kraamkolonie de temperatuur 's middags opliep tot waarden boven 45° C.

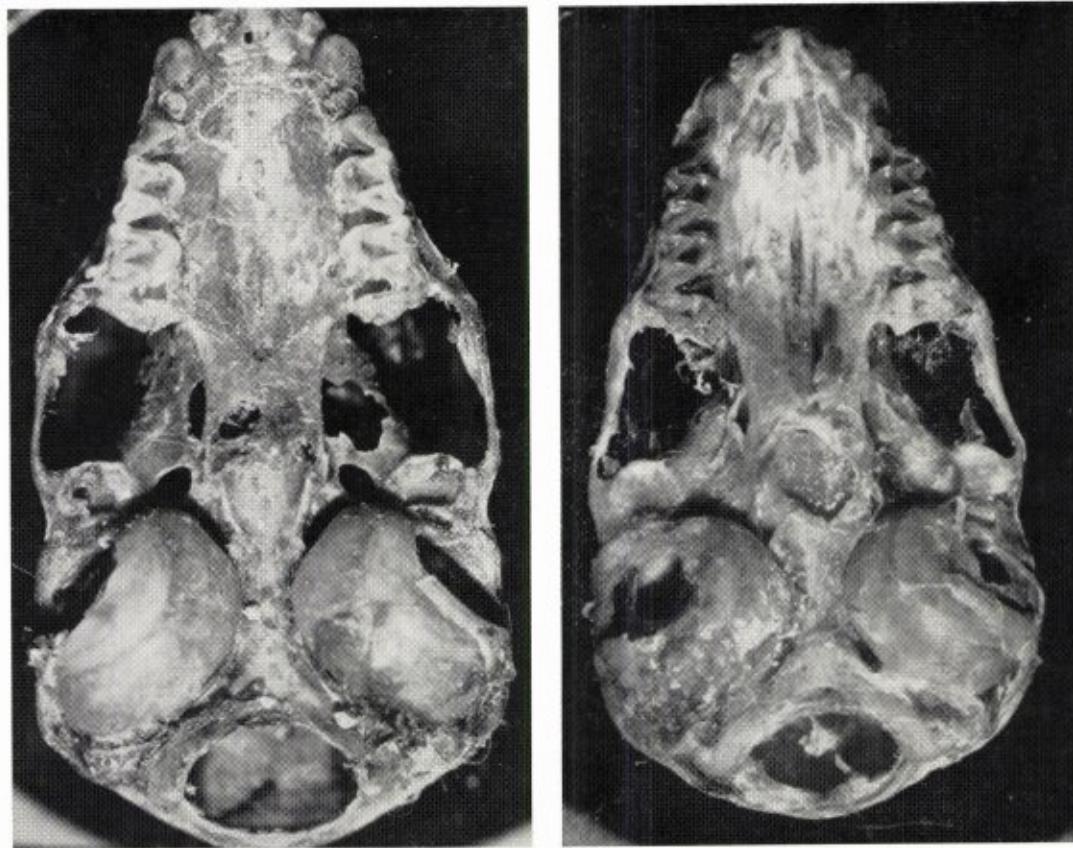

Fig. 2. Schedels van *Plecotus austriacus* (links) en *Plecotus auritus*. Let op het verschil in grootte, de vorm van de gehoorkapsels en de vorm van de kiezen.
Foto: J. van der Kamp - Amsterdam.

Het is misschien wel nuttig te vermelden, dat alle exemplaren *Plecotus austriacus*, die de tweede auteur dood en verdroogd vond, op het dier uit de kerktoeren van Banholt na, afkomstig waren van met lei gedekte kerken. Dat wil zeggen, van warme plaatsen. Buiten de vermoedelijke kraamkolonie bij of in Montfort (L.), bestaat de kans dat er zich ook kraamkolonies van *P. austriacus* bevinden te Roosendaal, Halsteren en St. Geertruid. Op die plaatsen werden namelijk kleine groepjes dieren (15 ex., 5 à 6 ex. en 8 exemplaren) aangetroffen. In de andere gevallen, die in het overzicht zijn geregistreerd, huisden de *austriacus*-en/of *auritus*-grootoren ofwel solitair of in het gezelschap van ten hoogste een of twee soort-(genus)-genoten.

Deze aantekeningen willen we beëindigen met nogmaals de kosters der bezochte kerken, de bewakers der kastelen, de eigenaars der buitens, etc. te bedanken voor hun toestemming de gebouwen te mogen betreden en hen te danken voor hun hulp bij het onderzoek. Bovendien wil de tweede auteur zijn tochtgenoten bij het veldwerk (uitgevoerd in samenwerking met het R.I.V.O.N. te Zeist) ook bij deze opnieuw bedanken.

Summary

During a systematical check-up of potential habitats of Barn Owls and Bats in the Netherlands (lofts of churches, castles, mansions, etc.) also dead and dried-up Long-eared Bats

were found. Identification of these animals resulted, outside the southern part of the province of Limburg, in seven new localities for *Plecotus austriacus* Fischer, 1829; most probably summer habitats (see map).

Literatuur

- Bauer, K. (1960) Die Säugetiere des Neusiedlersee-Gebietes (Oesterreich). Bonn. zool. Beitr., 11, 141-344.
- Braaksmā, S. & A. van Wijngaarden (1964) Over de verspreiding van de grootoorvleermuizen (*Plecotus* Geoffr.) in Nederland. De lev. Natuur, 67, 135-142 + Bijlage 67: 6, 1-11.
- Bree, P. J. H. van & B. Dulic (1963) Notes on some specimens of the genus *Plecotus* Geoffroy, 1818 (Mammalia, Chiroptera) from the Netherlands. Beaufortia, 10, 7-18.
- Lanza, B. (1960) Su due specie criptiche di Orecchione: *Plecotus auritus* (L.) en *P. Wardi* Thomas (Mamm., Chiroptera). Monitore Zool. Italiano, 68, 7-23.
- Maassen, A. W. P. (1963) (Faunistische mededelingen inzake *Plecotus austriacus*). Natuurhist. Maandblad, 52, 63, 118.
- Nieuwenhoven, P. J. van (1964) (Vleermuizen-vondst van Zr. M. Christilla). Natuurhist. Maandblad, 53, 159.
- Saint Girons, M. C. (1964) Sur la répartition en France de *Plecotus austriacus* Fischer, 1829, l'Oreillard méridional. Mammalia, 28, 101-108.
- Topal, G. (1958) Morphological studies on the species of bats in the Carpathian Basin. Ann. Hist. Nat. Mus. Hungar., 9 (n.s.), 331-342.
- Vesey-Fitzgerald, B. (1949) British Bats. Methuen & Co. — London, I-X, 1-61.
- Wijngaarden, A. van (1962) De grijze grootoorvleermuis, *Plecotus austriacus* (Fischer), in Nederland gevonden. Lutra, 4, 20-21.

MACROLEPIDOPTERA IN MIDDEN-LIMBURG (1966)

door
A. W. P. MAASSEN

Tot en met juni zijn de lichtvangsten in 1966 goed geweest. Na deze maand waren de avonden meestal te koud en verschenen slechts weinig vlinders op het vanglakken.

Ook de herfstvangsten op smeer vielen hard tegen, al waren bijna alle typische herfstdieren toch wel present, zij het dan soms in een enkel exemplaar. *Agrochola helvola* L. vormde een gunstige uitzondering en was massaal op licht

en smeer; met *Conistra vaccinii* L. en *Agrochola circellaris* Hufn. viel het ook nog wel mee.

Sommige soorten hebben zeer goed gevlogen. *Leucoma salicis* L. was evenals in 1965 in grote aantallen aanwezig op de vliegplaatsen te Montfort. Hier waren in de vliegtijd de wegen vaak bezaaid met honderden dode, witte vlinders. Begin juli telde ik eens ± 200 ex. van *Noctua pronuba* L. in de trap te Annendaal, terwijl er diezelfde keer welgeteld 206 ex. van *Autographa gamma* L. in zaten.

Al was 1966 dan niet het beste „vlinderjaar”, toch viel het aantal interessante vangsten best mee.

Vermeldenswaardige zeldzame of lokale soorten:

Deilephila porcellus L. Vlodrop, ± 20 ex. in juni op licht. In deze omgeving een hoog aantal voor het kleine avondrood; in de duinen zeer gewoon.

Stauropus fagi L. Vlodrop, enkele ex.

Trichiura crataegi L. Annendaal (Echt), 1 ex., 20-VIII.

Tethea fluctuosa Hb. Vlodrop, in aantal.

Roeselia albula Schiff. Te Annendaal en Montfort talrijk op licht. In het duindistrict is deze in het binnenland zeldzame soort, vrij gewoon tot gewoon (Cat. Lempke, suppl. 7, 210).

Thumatha senex Hb. Annendaal, 1 ex., 25-VII.

Phragmataecia castaneae Hübn. Vlodrop, 1 ex., in juni.

Rhyacia simulans Hufn. Annendaal, 1 ex., 9-VII. Een zeldzame soort, die meestal slechts in een enkel ex. gevangen wordt.

Noctua fimbriata Schreber. Te Annendaal in aantal en te Montfort enkele ex. Van Annendaal, 20-VII, een prachtig mannetje met zwartachtige voorvleugels, de f. *obscura* Lenz.

Noctua interjecta Hübn. Annendaal, 6 ex.

Peridroma saucia Hübn. en *Mythimna l. album* L. Van beide immigranten, die in 1966 niet talrijk waren, verschenen enkele ex. op licht te Annendaal.

Amathes ditrapezium Schiff. Annendaal, diverse ex. van deze lang niet gewone soort.

Mythimna conigera Schiff. Annendaal, 2 ex.,